

МҒТАР 06.71.57

<https://www.doi.org/10.62867/3007-0848.2023-1.03>

ӘӨЖ 338.48;

Д.О. АТАШЕВА

М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университеті
(Қазақстан, Тараз), E-mail: datasheva07@mail.ru

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ МЕДИЦИНАЛЫҚ ТУРИЗМНІҢ ДАМУ
ТЕНДЕНЦИЯЛАРЫ (ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНЫҢ МЫСАЛЫНДА)**

Аңдатпа. Адамдардың денсаулық сақтау қызметтерінен пайдалану үшін басқа жерге жасайтын саяхаттарының барлығы медициналық туризм ретінде сипатталады. Бүгінгі күні медицина туризміне сұраныс жоғары. Дүниежүзілік туристік ұйымның 2020 жылғы мәліметтеріне сәйкес, 2019 жылы туристік қызметке қатысатын адамдардың саны 1,5 млрд жеткен. Бұл сапарлардың 27 пайызын туыстарға бағытталған туризм, діни туризм және медициналық туризм құрайды. Дүние жүзі бойынша 500 миллиард доллардан асып жығылатын медициналық туризм әлемнің кең аймағына таралған, ең жоғары өсу мен даму қарқынына ие және барлық елдердің назарындағы және тартымды туризм саласы болып табылады. Осы тұрғыдан медициналық туризмнің нарығы күннен-күнге кеңейіп, инвесторлардың қызығушылығын тудырып, әлемдік экономиканы бағыттайтын әсері бар маңызды секторға айналып отырғаны байқалады. Туризмнің осы заманауи түрлерінің бірі – медициналық туризм, ол әлемнің әр түрлі дамыған елдерінде халықаралық туризм саласында барған сайын танымал бола бастады. Мақалада медициналық туризмнің әлемдік деңгейде соның ішінде Қазақстанда, атап айтқанда Жамбыл облысында медициналық туризмнің даму жағдайы мен болашағы мәселелері зерттелген, аймақ экономикасына қосатын үлесі, және де оны дамыту жолдары қарастырылған.

Кілт сөздер: медициналық туризм, туристер, шипажайлар, санаторлық -курорттық мекемелер, курорттық сектор.

Кіріспе

Туристік қызмет әлемнің көптеген елдері үшін (әсіресе Еуропалық Одақ елдері үшін) экономиканың табысы жоғары және инвестициясы төмен негізгі секторларының бірі болып саналады. Қазақстан Республикасы да туризм индустриясын дамытуға үлкен назар аударуда.

Туризм – бұл жағажайда демалу немесе кез келген тарихи және мәдени көрікті жерлерге бару ғана емес, сонымен қатар, саяхаттың мақсатына қарай туризмнің көптеген

***Бізге дұрыс сілтеме жасаңыз:** Аташева Д. С. Қазақстан Республикасындағы медициналық туризмнің даму тенденциялары (Жамбыл облысының мысалында) // Bulletin of the International university of Tourism and Hospitality. –2023. –No1(1). –Б. 31–41. <https://www.doi.org/10.62867/3007-0848.2023-1.03>

***Cite us correctly:** Atasheva D. O. Qazaqstan Respublikasyndagy medicinalyq turizmniñ damu tendenciyalary (Zhambyl oblysynyn mysalynda) [Trends in the development of medical tourism in the Republic of Kazakhstan (on the example of Zhambyl region)] // Bulletin of the International university of Tourism and Hospitality. –2023. –No1(1). –B. 31–41. <https://www.doi.org/10.62867/3007-0848.2023-1.03>

түрлері бар. Бұл экстремалды, экологиялық, рекреациялық, білімдік, діни, іскерлік туризм және т.б. түрлерге бөлінеді. Туризмнің осы заманауи түрлерінің бірі – медициналық туризм, ол әлемнің әр түрлі дамыған елдерінде халықаралық туризм саласында барған сайын танымал бола бастады.

Медициналық қызмет көрсетуге байланысты денсаулықты қалпына келтіру, аурулардан арылу мақсатында Қазақстанға келетін туристер саны артып келеді. Денсаулық сақтау шығындары (Еуропа бойынша) күрт өсіп келе жатқандықтан, көптеген тұтынушылар емделудің арзан, қауіпсіз және бірдей тиімді әдісін табу үшін саяхаттау идеясына оң көзқараспен қарайды. Мақалада Жамбыл облысында медициналық туризмнің медициналық туризмнің даму жағдайы мен болашағы мәселелері қарастырылған.

Материалдар мен әдістер

Мақалада ҚР Статистика бюросынан (stat.gov.kz) алынған статистикалық мәліметтермен қоса кітап және мақалалардағы ақпараттар негізге қамтылған. Зерттеу әдісі ретінде салыстырмалы талдау, диаграммалар арқылы мәліметтерді жүйелеу және талдау әдісі негізге алынған.

Нәтижелер мен талқылау

«Бүгінде елге келетін медициналық туристердің нақты статистикалық есебін жүргізуде проблемалар бар. Мысалы, Қазақстан әлемнің 63 елінің азаматтарына визасыз режим енгізді, бұл оларға біздің елде әр түрлі мақсаттарда 14-тен 90 күнге дейін еркін болу құқығын береді. Сондықтан, медициналық қызметке мақсатты түрде келген шетелдік туристердің нақты санын есептеуде қателік бар», - деп хабарлайды Денсаулық сақтауды дамытудың республикалық орталығы [1, 48 б].

Әлемдік медициналық туризм нарығының көлемі маңызды екені сөзсіз. Медициналық туризм қауымдастығының мәліметтері бойынша жыл сайын дүние жүзінде 14 миллионға жуық адам медициналық көмек іздеп басқа елдерге барады. Бұл оқиғаның құны 50 миллиардтан 70 миллиард долларға дейін.

Таиланд қазіргі уақытта бір миллион 200 мың келушіні қабылдайтын медициналық туризмнің негізгі бағыты болып табылады. Одан кейін жыл сайын медициналық қызмет іздеп миллиондаған туристерді қабылдайтын Мексика келеді. Олардың көпшілігі канадалықтар мен американдықтар [2, 7 б].

Мексика 800 000 адам қабылдайтын үшінші орында тұрған АҚШ-тан алда. Осы үш елден кейін, Patients Beyond Borders статистикасына сәйкес, тағы 380 миллион турист Сингапур, Үндістан, Бразилия, Түркия және Тайвань арасында бөлінген [3, 11 б].

Жаһандық медициналық туризм нарығының көлемі 2019 жылы 44,8 миллиард АҚШ долларын құрады және 2020 жылдан 2027 жылға дейін 21,1% құрама жылдық өсу қарқынымен өседі деп күтілуде. Жақсырақ денсаулық сақтауды, соңғы технологияларды, инновациялық дәрі-дәрмектерді, заманауи құрылғыларды қоса алғанда, қосымша артықшылықтардың болуы, жақсы қонақжайлық және жеке күтім осы нарықтың кейбір драйверлері болып табылады. Нарық болжамды кезеңде жылдам қарқынмен өседі деп күтілуде. Нарықтың өсуіне ықпал ететін факторларға сақтандыру төлемдерінің жеткіліксіздігі және жергілікті нарықта медициналық сақтандырудың болмауы жатады. Сонымен қатар, жынысты ауыстыру операциялары, ұрпақты болуды емдеу, тістерді қалпына

келтіру және косметикалық хирургия сияқты сақтандыруға жатпайтын процедураларға сұраныстың артуы да нарықты алға жылжытуда [4, 200 б].

Көптеген косметикалық хирургия процедуралары міндетті емес болып саналады, сондықтан, медициналық сақтандыруға жатпайды. Косметикалық хирургия денсаулық сақтау жоспарларының көпшілігінде қамтылмағандықтан және өз қалтасынан төленетіндіктен, басқа елдердегі төмен шығындар шетелдік пациенттер үшін тартымдылықты арттырады. Олар баратын елдерге барған кезде шығындарды үнемдейді және баратын елде белсенді демалыс кезінде арзан бағамен емделудің пайдасын көреді.

Республикалық электронды денсаулық орталығының мәліметі бойынша, 2020 жылы

2 мыңға жуық шетелдік емделуші біздің елдің емдеу мекемелеріне барып, жоспарлы емдеуге 1,2 млрд. 2020 жылы курорттық ұйымдарға 24 мыңнан астам шетелдік қонақтар келді [5, 17 б].

Қазақстан Республикасындағы медициналық туризмнің ең дамыған орталықтары – Нұр-Сұлтан, Алматы сияқты мегаполистердің қалалары, сондай-ақ, Маңғыстау, Жамбыл, Түркістан және Солтүстік Қазақстан облыстары. Шетелдік емделушілер арасында өте танымал медициналық қызметтер – қатерлі ісік пен туберкулезге арналған химиотерапия, экстракорпоральды ұрықтандыру (ЭКҰ).

Жоғарыда айтылғандай, медициналық туризмде ең танымал және жиі ұсынылатын қызметтер – экстракорпоральды ұрықтандыру, онкологиялық химиотерапия және кардиохирургиялық қызметтер.

Осы клиникалардың бірі, дәлірек айтқанда, Нұр-Сұлтан мен Алматы қалаларындағы бедеулікті емдеу мен №1 ЭКҰ орталығы – «ЭКОМЕД» медициналық орталығы болып табылады.

АҚШ, Түркия, Италия, Оңтүстік Корея сияқты елдердің емделушілері, сондай-ақ, ТМД елдері бұл медициналық орталыққа баруға дайын. Мұның басты себебі – жоғары сапалы қызметтер және, әрине, жеткілікті қолайлы бағаның болуы. Дәл осы факторлар шетелдік туристерді тартуға, ұстауға және олардың санының өсуіне ықпал етеді. Біздің елге әйгілі ЭКҰ клиникаларының бірі – Нұр-Сұлтан қаласында орналасқан «Genom- Astana».

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі, Статистика комитеті (stat.gov.kz) ұсынған деректерге сүйене отырып, 2020 жылдың қаңтарына 10 322 шетелдік Қазақстанға келді. Келушілердің жалпы санынан тек 297 адам емделу мен сауықтыру процедураларын сапарының мақсаты ретінде көрсетті. Дәл осы уақыт ішінде Жамбыл облысына 31 шетелдік қонақтар келді (олардың шығындары 1,011 мың теңгені құрады), арнайы емдік мақсатта. Түркістан облысында 18 адам ғана болды, шығындардың жалпы сомасы 330 мың теңгені құраған кезде [6, 23 б].

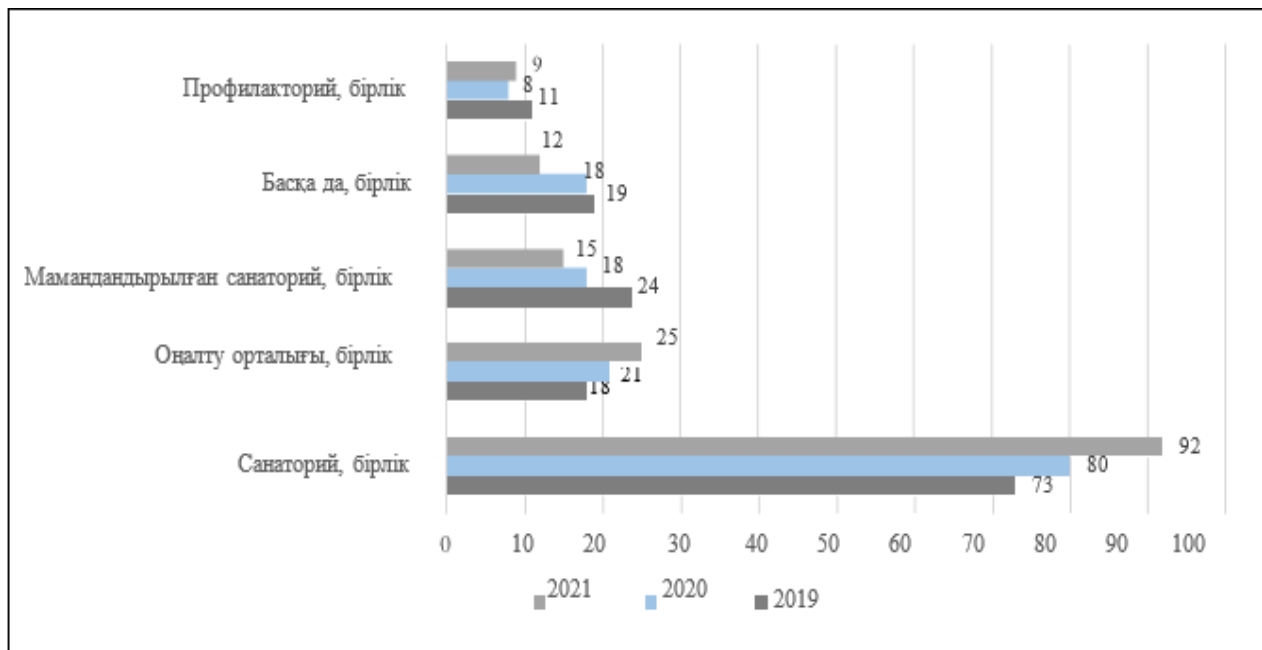
Жамбыл мен Түркістан облыстарында көрсетілетін медициналық қызметтің негізгі түрі – кардиохирургия.

Қырғызстан мен Ауғанстан азаматтары Маңғыстау облысындағы медициналық мекемелердің қызметін алғысы келеді. Маңғыстау облысының медициналық ұйымдары негізінен жалпы бүйрек ауруларын, жүрек-қан тамырлары ауруларын және т.б. бақылап, емдейді.

Қазақстан Республикасындағы емдік-сауықтыру туризмінің меншік нысандары

бойынша, келесі түрлерге бөлінеді:

Мамандандырылған орналастыру орындары – табиғи жолдармен емдеу факторларының шипасын қолдануды басты мақсат ететін, халықтың денсаулығын қайта қалпына келтіруді және профилактиканы қамтамасыз ететін емдеу-профилактикалық стационарлық мекемелері. Оған санаторлы-курорттық мекемелі және демалыс ұйымдары жатады.

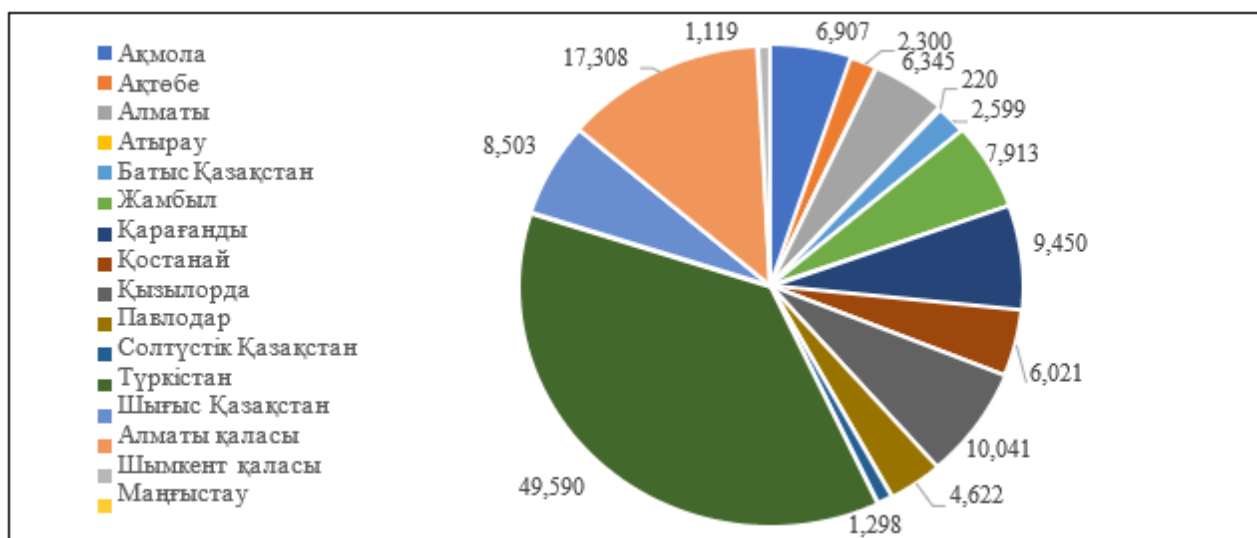

1-диаграмма - Қазақстан Республикасындағы меншік нысандары бойынша санаториялық-курорттық ұйымдары, бірлік (2019-2021 ж.)

Емдік санаторийлер мен пансионаттар – төсектермен жабдықталған және табиғи емдік факторлардың (климат, минералды сулар, емдік балшық және т.б.) шипалық қасиеттері негізінде нақты мерзім ішінде науқасты еңбекке жарамды ету емімен қамтамасыз ететін емдеу - алдын алу ұйымдары. Олардың барлығы мамандандырылған және бір немесе көп профильді, әдетте курорттар мен емдік сауықтыру орындары шегінде орналасқан. Жинақта бірлік саны туралы, науқастарды қабылдауға дайын, олардың саны ең көп айдағы, төсектер (орындар) туралы және емделіп демалған адамдар саны туралы деректер көрсетілген.

Санаторий-профилакторийлер – төсектермен жабдықталған, қызметкерлерді жұмыстан бос уақытында, өндірістен үзіліссіз, емдік-сауықтыру шараларымен қамтамасыз ететін ұйымдар жанында қызмет атқарушы емдеу – алдын алу ұйымдары.

1-диаграммада меншік түрі бойынша Қазақстан Республикасындағы курорттық ұйымдар санының негізгі көрсеткіштері келтірілген. Диаграммада көрсетілгендей, 2019 жылы санаторлық-курорттық ұйымдардың саны 145 бірлікті құрады, 2020 жылы бұл көрсеткіш өзгеріссіз қалды. Алайда, 2021 жылы сауықтыру мақсатында қызмет көрсететін санаторлық -курорттық ұйымдар санының көрсеткіші 5,6% -ға өсіп, 153 бірлікті құрады.

2-диаграмма - ҚР-да 2021 ж. бойынша санаторийлерде емделгендер (демалғандар) саны

ҚР Статистика бюросынан (stat.gov.kz) алынған статистикалық мәліметтерге сәйкес, елімізде келушілерді қабылдайтын 92 шипажай бар. 2020 жылы емделген (демалғандар) саны 134 236 адамды құрады, оның ішінде 146 адам басқа елдің азаматы болып саналады. 2 - диаграммада 2020 жылға арналған Қазақстанның аймақтарындағы Қазақстандағы курорттарға келушілер санының бөлінуі көрсетілген. Келушілердің ең көп саны Түркістан облысының шипажайларына баруды жөн көрді (49 590 адам), шамамен 10 041 адам Қызылорда облысының шипажайларын таңдады. [5, 17 б].

Қазақстанның басқа аймақтарындағыдай Жамбыл облысында шипажайлар көп емес, бірақ бальнеотерапия мен балшықпен емдеуге маманданған бірнеше санаторийлер бар.

Мерке шипажайы – Жамбыл облысында, Мерке ауылынан 12 км жерде, теңіз деңгейінен 750 м биіктікте орналасқан бальнеологиялық курорт. Ең жақын теміржол станциялары - Луговое (45 км) мен Шу (110 км).

Жаңадан келген қонақтарды қабылдауды тәуліктің кез келген уақытында, күндіз – медициналық тіркеуші, түнде – кезекші әкімші жүргізеді.

Науқастарды емдеуге арналған №1 және №2 емхана бар, онда тар мамандық дәрігерлерінің қабылдау бөлмелері, физиотерапия кабинеттері, зертхана бар.

Емдеу кезінде науқас сыртқа шықпайды; барлық кеңселер мен асхана іргелес ғимараттарда орналасқан. Барлық қонақ бөлмелері екі орынды, барлық бөлмелерде теледидар, тоңазытқыш жабдықтары бар. Бөлмелерде телефон байланысы бар.

Негізгі табиғи емдік фактор-құрамында радон мөлшері 137-140 нК / л немесе 3500-4800 беккерелге дейінгі радондық минералды су, ол орташа радонды фторлы дәрілік минералды сулар тобына жатады. [7, 27 б].

Шипажай аймағының климаты да таптырмас, мұнда тау шипажайы аумағынан ағып өтетін тау өзені ауаның иондалуына ерекше концентрация әкеледі және микроклимат жасайды. Шипажайда бальнеотерапиямен бірге физиотерапиялық процедуралар кеңінен қолданылады, мысалы, мырыштау, дәрілік электрофорез, амплипульсті терапия, радон мен шөптермен ингаляция және т.б. [8, 16 б]

Әр науқасқа физиотерапиялық процедураларды тағайындау кезінде дәрігер термиялық процедураларды, емдік массажды және су процедураларын (ванналар, душтар және т.б.)

біріктіретін жеке емдеу бағдарламасын жасайды.

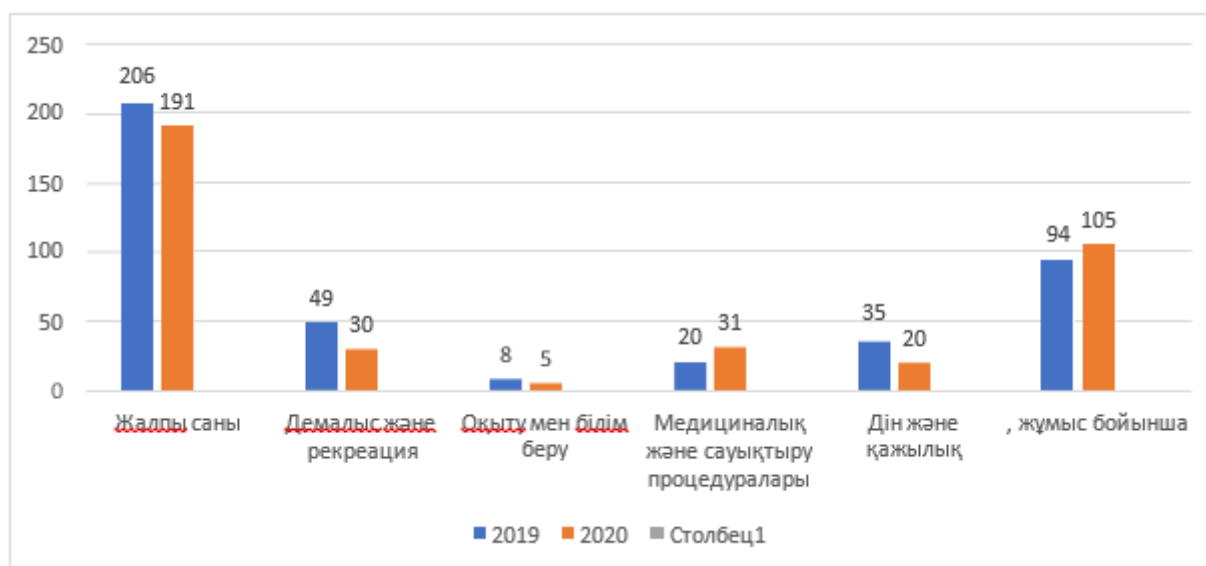
«Мерке» шипажайында мамандар кеңес береді: кардиолог, терапевт, невропатолог, физиотерапевт, хирург, гастроэнтеролог, уролог, гинеколог. Сонымен қатар ЭКГ, ультратрадыбыстық диагностика және клиникалық-биохимиялық зертхана бар.

Сондай-ақ, шипажайда жаттығу терапиясы сабақтары өтетін жаттығу залы бар, сауықтыру жолдары бар.

Шипажайдың профилі - тірек -қимыл аппаратының ауруларын емдеу және алдын алу.

Мерке шипажайында емделуге көрсеткіштер:

- Тірек -қимыл жүйесі мен тірек -қимыл аппаратының аурулары: артрит, остеохондроз, радикулит және т.б.
- Қанайналым жүйесінің аурулары (өршу фазасынан тыс): жүректің ишемиялық ауруы, артериялық гипертензия I - II саты, кардиосклероз, НК I сатысы. ремиссия жағдайында.
- Гинекологиялық аурулар: бастапқы және қайталама бедеулік, жатыр қосалқыларының созылмалы қабыну аурулары, 10 аптаға дейін жатыр миомасы.
- Жүйке жүйесінің аурулары: невроздар, неврастения, неврит, плексит және невралгия.
- Тері аурулары: экзема, псориаз, нейродермит және аллергиялық дерматит т.б.
- Урологиялық аурулар: созылмалы простатит, ремиссия кезіндегі цистит.
- Асқорыту жүйесінің аурулары: созылмалы гастрит, колит, асқынусыз холецистит.
- Тіс аурулары: периодонт ауруы, периостит және стоматит.
- Метаболизм мен эндокриндік жүйенің аурулары: семіздік, метаболикалықбұзылулар, өтемдік сатысындағы қант диабеті, диффузды зоб I - II ст.
- Аяқ тамырларының аурулары: варикозды тамырлар, атеросклероз, эндоартерит және т.б.

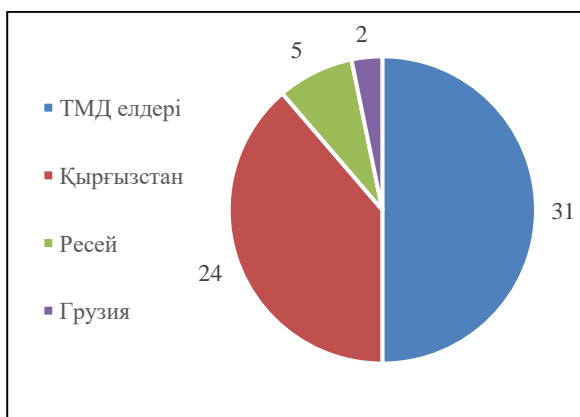
3-диаграмма - 2019-2020 ж. Жамбыл облысына келген туристердің саяхатмақсаты бойынша таралуы, адамдар

«Ақ ниет» шипажайы экологиялық таза, тыныш аймақта, жасыл желектермен және орманды-саябақ аймағында, Ойтал ауылының шетінде, облыс орталығынан Меркеден 5 км кашықтықта орналасқан. Бұл аймақ керемет демалыс пен сауығуға ықпал ететін курорттық аймақтың керемет климатымен, жасанды су қоймасымен және көркем табиғатымен ерекшеленеді. Шипажай 2007 жылы ашылған және жылдың кез келген уақытында жыл бойы жұмыс істейді, емделу сіздің денсаулығыңызға пайдалы әсер етеді.

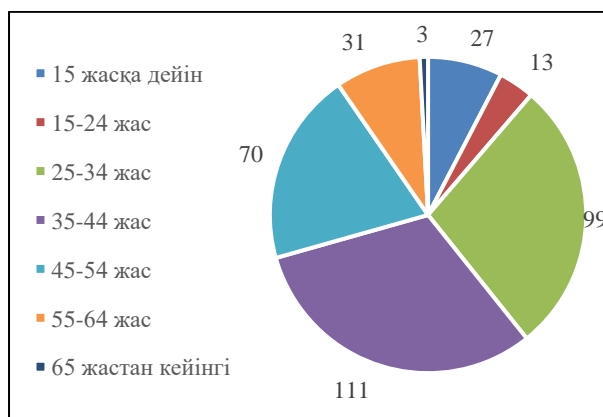
Емдеумен (сауықтырумен) сауатты ұйымдастырылған өмір, қазіргі медицинаның жетістіктері науқастардың тез сауығуына ықпал етеді. Шипажайда аса білікті дәрігерлер жұмыс істейді – физиотерапевт, акупунктура дағдылары бар невропатолог, акушер - гинеколог, стоматолог, адамдарға денсаулықты қалпына келтіруге, демалысын толық және қызықты өткізуге көмектеседі.

3-диаграммада 2019-2020 жылдар аралығында Жамбыл облысына саяхат мақсатында келген келушілердің таралу көрсеткіштері көрсетілген.

Бірінші диаграммадан туристік мақсаттарда медициналық және сауықтыру процедураларына қарағанда іскерлік пен кәсіпқойлық басым екенін көруге болады. Емдеу-сауықтыру процедураларын жүргізу мақсатында келген туристердің келу көрсеткіші 2019 жылы Жамбыл облысына келушілердің жалпы санының 9% ғана құрайды. Бір жылдан кейін, яғни 2020 жылы бұл көрсеткіш 7,2%-ға өсті, бұл Жамбыл облысына келген туристердің жалпы санының 16,2%-ын құрайды.

4-диаграмма - Келушілердің мақсаты мен тұрғылықты жері бойынша бөлінуі 2020 ж., адам

5-диаграмма - 2020 жылға Жамбыл облысына келетін келушілер саны, жас бойынша, адам

4 - диаграммада 2019 жылға арналған келушілерді мақсатына және тұрғылықты еліне қарай бөлу көрсеткіштері келтірілген. Кестеде көрсетілгендей, бұл негізінен ТМД азаматтары (31 адам).

4 - диаграммада Жамбыл облысына келушілердің сауықтыру және емдік мақсатта 2020 жылға жас санаттары бойынша бөлінуі көрсетілген. Келушілердің ең көп саны 35-44 жас тобында (111 адам) 2020 ж. Жамбыл облысына барған 99 адам 25-34 жас аралығындағы, 70-ке жуық адам 45-54 жас аралығындағы адамдарға тиесілі. Яғни, орта жастағы адамдар Жамбыл облысындағы санаторлық-курорттық және емдеу мекемелерінің негізгі тұтынушылары болып табылады [6, 15 б].

Қорытынды

Санаторлық-курорттық мекемелердің көркем жерлерге - ормандарға, тау бөктері мен саябақ аймақтарына, тоғайларға қолайлы орналасуына қарамастан - олардың экологиялық жағдайы белгіленген талаптарға сәйкес келмейді. Көктемгі су тасқыны кезінде пестицидтер мен олардың ыдырау өнімдерінің қалдық мөлшері емдік және минералды суларда кездеседі. Шипажайлардың санаторлық-гигиеналық режимінің бұзылуы негізінен атмосфералық ауаның автокөліктерден, жақын маңдағы өнеркәсіптік және коммуналдық кәсіпорындар шығарындыларынан жоғары ластануымен байланысты [9, 17 б].

Алайда курорттық сектордағы жағдай жақсы дамымай отыр. Бір жағынан, көптеген курорттық мекемелер, жалпы қызмет көрсетуге баса назар аудара отырып, өз қызметінің медициналық жағына аз көңіл бөле бастады. Екінші жағынан, қызмет ету деңгейі бойынша керемет табиғи емдік балшық, ерекше су сапасы, тұзды ерітінділер, газдары бар аймақтар әлі де көп нәрсені қалайды. Адамдар демалып қана қоймай, сауығып, сауығып, әрі қарай емделуі үшін осы жағдайды теңестіріп, табиғи ресурстарды, алып тәжірибелік тәжірибені және еуропалық қызметті біріктіруді үйрену қажет [10, 35 б].

Жоғарыда айтылғандардың бәрін қорытындылай келе, біз Қазақстанда шипажай нарығын дамыту үшін келесідей қорытынды жасай аламыз:

- осы саладағы кәсіпорындар клиенттерді тарту мақсатында жыл сайын Қазақстанда өткізілетін халықаралық көрмелер мен жәрмеңкелерге қатысуға;
- санаторлық-курорттық мекемелердің қызметін реттейтін заңнамалық базаны қалыптастыру және нығайту, сондай -ақ экономикалық дағдарыс кезінде бұл саланы қолдау (салық төлемдерін азайту);
- осы бағыттағы ғылыми зерттеулердің тиімділігін арттыру және күшейту мақсатында санаторлық-курорттық аймақтағы статистикалық деректердің көрсетілуін түзету болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Ветитнев А.М., Кусков А.С. Лечебный туризм: учебное пособие. - Москва: ФОРУМ, 2010. - 592 с.
2. The cost of leading medical travel destinations around the world as of 2018 // [www.statista.com](https://www.statista.com/statistics/1013813/leading-medical-tourism-countries-value/) URL: <https://www.statista.com/statistics/1013813/leading-medical-tourism-countries-value/> (publication date: November 30, 2023).
3. Ефименко Н. В., Слатвинская Е. А., Гайдамака И. И., Демченко А.П., Кайсинова А. С., Репс В. Ф. Факторы, влияющие на востребованность рекреационных услуг в регионе Кавказских Минеральных вод // Физиотерапия, бальнеология и реабилитация. - 2017. - №№16 (4). - С. 200-203.
4. Kadyrov B., Iskakov B., Kadrinov M. Экономикадағы жаһандық үрдіс және орнықты даму: әлемдік тенденциялар мен отандық тәжірибе //ECONOMIC Series of the Bulletin of the LN Gumilyov ENU. – 2024. – №. 1. – С. 50-72.
5. Қалдыбай Е.Ж. Өңірдегі санаторлы-курорттық туризмді талдау және дамыту (Жамбыл облысының материалдарында): дис. Е. Ж. Қалдыбай Мемлекеттік басқару және әкімшілік ету наук: 7М04122. - Тараз, 2020. - 120 с.
6. M. Vukotić, A. Jakšić Stojanović Medical Tourism Products. - Camberley: Edward

Elgar Publishing, 2022. - 3528 c.

7. Acar N., Turan A. Sağlık Çalışanlarının Sağlık Turizmi Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma: Ahi Evran Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çalışanları Örneği. //Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. –2016. –№17(1), – s.17-36.

8. Ahmed G., Al Amiri N., Khan W. Outward medical tourism: A case of UAE //Theoretical Economics Letters. – 2018. – T. 8. – №. 7. – C. 1368-1390.

9. Akat Ö. Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. - Bursa: Ekin Kitabevi, 2000. - 155 c.

10. Akbolat M., Deniz N. G. TÜRKİYE'DE MEDİKAL TURİZMİN GELİŞİMİ VE BAZI ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRILMASI //Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi. – 2017. – T. 1. – №. 2. – C. 123-139.

11. Akdoğan H., Hiçyorulmaz E. (2018). Sağlık Turizminin Turizm Faaliyetleri İçerisindeki Yeri ve Önemi. //Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi. – 2018. – №4(2), –s.122-132.

12. Aksoy C., Yılmaz S. (2019). Sağlık Turistlerinin Hastaneleri Tercih Etme Kriterleri: Yönetici Görüşleri. //Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi. –2019. –№1(2), –s.27-39.

13. Ataman H., Esen M.F., Vatan A. Medikal Turizm Kapsamında Kalite ve Hasta Güvenliği. //Ankara: Uluslararası Sağlık Yönetimi Araştırma Dergisi. – 2017. – №(3), – s.32-33.

14. Aydın G., Aydın B. Dünyada ve Türkiye'de sağlık turizmi pazarlama uygulamaları ve karşılaştırmalı durum analizi. //Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi. –2015. –№8(16), – s.1-21.

REFERENCES

1. Vetitnev A.M., Kuskov A.S. Lechebnyi turizm [Medical tourism]: uchebnoe posobie. - Moskva: FORUM, 2010. - 592 s.

2. The cost of leading medical travel destinations around the world as of 2018 // www.statista.com URL: <https://www.statista.com/statistics/1013813/leading-medical-tourism-countries-value/> (publication date: November 30, 2023).

3. Efimenko N. V., Slatvinskaya E. A., Gajdamaka I. I., Demchenko A.P., Kajsanova A. S., Reys V. F. Faktory, vliyayushhie na vostrebovannost` rekreacionny`x uslug v regione Kavkazskix Mineral`ny`x vod [Factors influencing the demand for recreational services in the Caucasus Mineral Waters region] // Fizioterapiya, bal`neologiya i reabilitaciya. - 2017. - №№16 (4). - S. 200-203.

4. Kadyrov V., Iskakov B., Kadrinov M. Ekonomikadağy jahandyq ürdıs jäne ornyqty damu: älemdık tendensialar men otandyq täjırıbe [Global trend and sustainable development in the economy: world trends and domestic experience] //ECONOMIC Series of the Bulletin of the LN Gumilyov ENU. – 2024. – №. 1. – S. 50-72.

5. Qaldybai E.J. Öñırdegi sanatorly-kurorttyq turizmdı taldau jäne damytu (Jambyl oblysynyñ materialdarynda) [Analysis and development of Sanatorium-resort tourism in the region (in the materials of Zhambyl region)]: dis. E. J. Qaldybai Memlekettik basqaru jäne äkımşılık etu nauk: 7M04122. - Taraz, 2020. - 120 s.

6. M. Vukotić, A. Jakšić Stojanović Medical Tourism Products. - Camberley: Edward Elgar Publishing, 2022. - 3528 s.

7. Acar N., Turan A. Sağlık Çalışanlarının Sağlık Turizmi Farkındalığı Üzerine Bir Araştırma: Ahi Evran Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çalışanları Örneği. [A Research

on Health Tourism Awareness of Health Care Workers: The Case of Ahi Evran University Education and Research Hospital Employees.] //Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, –2016. –№17(1), – s.17-36.

8. Ahmed G., Al Amiri N., Khan W. Outward medical tourism: A case of UAE //Theoretical Economics Letters. – 2018. – T. 8. – №. 7. – C. 1368-1390.

9. Akat Ö. Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. [Tourism Management with a Focus on Marketing]. –Bursa: Ekin Kitabevi. 2000. – s.155.

10. Akbolat M., Deniz N.G. Türkiye'de Medikal Turizmin Gelişimi ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırılması. [The Development of Medical Tourism in Turkey and Its Comparison with Some Countries]. //Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi. –2017. –№1(2). – s.123-139.

11. Akdoğan H., Hiçyorulmaz E. (2018). Sağlık Turizminin Turizm Faaliyetleri İçerisindeki Yeri ve Önemi. [The Place and Importance of Health Tourism in Tourism Activities.] //Uluslararası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi –2018. – №4(2), –s.122-132.

12. Aksoy C., Yılmaz S. (2019). Sağlık Turistlerinin Hastaneleri Tercih Etme Kriterleri: Yönetici Görüşleri. [Health Tourists' Criteria for Choosing Hospitals: Manager Opinions.] //Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi. –2019. –№1(2), –s.27-39.

13. Ataman H., Esen M.F., Vatan A. Medikal Turizm Kapsamında Kalite ve Hasta Güvenliği. [Quality and Patient Safety within the Scope of Medical Tourism.] //Ankara: Uluslararası Sağlık Yönetimi Araştırma Dergisi. – 2017. – №(3), – s.32-33.

Aydın G., Aydın B. Dünyada ve Türkiye'de sağlık turizmi pazarlama uygulamaları ve karşılaştırmalı durum analizi. [Health tourism marketing practices in the world and in Turkey and comparative situation analysis.] //Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi. –2015. –№8(16), – s.1- 21.

Д.О. АТАШЕВА

Экономика ғылымдарының кандидаты, доцент
М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік
университеті
(Қазақстан, Тараз), E-mail: datasheva07@mail.ru

20.07.23 ж. баспаға түсті.
20.08.23 ж. түзетулерімен түсті.
29.09.23 ж. басып шығаруға қабылданды.

D.O. ATASHEVA

Taraz regional university named after Dulati
(Kazakhstan, Taraz), E-mail: datasheva07@mail.ru

**TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF MEDICAL TOURISM IN THE REPUBLIC
OF KAZAKHSTAN (ON THE EXAMPLE OF ZHAMBYL REGION)**

Abstract. All trips that people make to another place to use health services are described as medical tourism. Today, the demand for medical tourism is high. According to the World Tourism Organization for 2020, in 2019, the number of people participating in tourism activities reached 1.5 billion. 27 percent of these trips are related to family-oriented tourism, religious tourism and medical tourism. Medical tourism, which is estimated at more than \$ 500 billion worldwide, is spread all over the world, has the highest growth and development rates and is a tourism sector that is in the center of attention and attractiveness of all countries. From this point of view, it can

be seen that the medical tourism market is expanding day by day and is becoming an important sector that attracts the interest of investors and guides the global economy. One of such modern international tourism in various developed countries of the world. The article examines the issues of the state and prospects of development of medical tourism at the world level, including in Kazakhstan, in particular in the Zhambyl region, examines the contribution to the economy of the region, as well as the ways of its development.

Keywords: *medical tourism, tourists, spas, sanatorium-resort institutions, tourists, resort sector.*

Д.О. АТАШЕВА

Таразский региональный университет им. М.Х. Дулати.
(Казахстан, Тараз), E-mail: datasheva07@mail.ru

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ МЕДИЦИНСКОГО ТУРИЗМА В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН (НА ПРИМЕРЕ ЖАМБЫЛСКОЙ ОБЛАСТИ)

Аннотация. *Все поездки, которые люди совершают в другое место, чтобы воспользоваться услугами здравоохранения, описываются как медицинский туризм. Сегодня спрос на медицинский туризм высок. По данным Всемирной туристской организации за 2020 год, в 2019 году количество людей, участвующих в туристской деятельности, достигло 1,5 млрд. 27 процентов этих поездок приходится на туризм, ориентированный на родственников, религиозный туризм и медицинский туризм. Медицинский туризм, который во всем мире оценивается более чем в 500 миллиардов долларов, распространен по всему миру, имеет самые высокие темпы роста и развития и является сферой туризма, находящейся в центре внимания и привлекательности всех стран. С этой точки зрения видно, что рынок медицинского туризма расширяется день ото дня и становится важным сектором, привлекающим интерес инвесторов и направляющим мировую экономику. Одним из таких современных видов туризма является медицинский туризм, который становится все более популярным в сфере международного туризма в различных развитых странах мира. В статье исследуются вопросы состояния и перспективы развития медицинского туризма на мировом уровне, в том числе в Казахстане, в частности в Жамбылской области, рассматривается вклад в экономику региона, а также пути его развития.*

Ключевые слова: *медицинский туризм, туристы, санаторно-курортные учреждения, курортный сектор.*